

महाराष्ट्र राज्यात “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना-२०२३” लागू करण्याबाबत शासनामार्फत शासन राजपत्रात दि. ०७ डिसेंबर, २०२३ रोजी अधिसूचित केलेल्या आदेशाच्या अनुषंगाने मानक कार्यरत कार्यपद्धती निश्चित करून स्पष्टीकरणात्मक सूचना निर्गमित करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
परिपत्रक क्रमांक: मुद्रांक-२०२३/प्र.क्र.३४२/म-१(धोरण)
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक: ११ डिसेंबर, २०२३

वाचा :-

१) महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण भाग चार-ब, महसूल व वन विभाग, शासन आदेश क्र.मुद्रांक-२०२३/प्र.क्र.३४२/म-१ (धोरण), दि.०७ डिसेंबर, २०२३

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र राज्यामध्ये निष्पादित झालेल्या तथा नोंदणी करिता संबंधित दुर्यम निबंधकाकडे दाखल होणाऱ्या दस्तांवर महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाच्या तरतुदीनुसार मुद्रांक शुल्काची आकारणी केली जाते. उक्त प्रमाणे निष्पादित तथा नोंदणी झालेल्या दस्तांच्या अनुषंगाने नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयात नियमित तसेच, स्थानिक लेखापरीक्षक पथकाद्वारे तपासण्या केल्या जातात. याशिवाय, महाराष्ट्र राज्याच्या महालेखापाल कार्यालयाचे पथकाद्वारे देखील लेखापरीक्षण होत असते. उक्त लेखापरीक्षण तथा तपासण्यांमध्ये यथोचित मुद्रांक शुल्कापेक्षा कमी तथा न्यून मुद्रांक शुल्क भरली असल्याची बाब वेळोवेळी निर्देशनास येते. अशा न्युन मुद्रांकित दस्तऐवजांवर कमी भरलेले मुद्रांक शुल्क लागू असलेल्या दंडासह वसुली करण्याच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाच्या कलम ३१ च्या पोट-कलम (४) च्या खंड (दोन), कलम ३२ अ च्या पोट-कलम (२)आणि पोट-कलम (४) तसेच कलम ३९ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (ख) नुसार कार्यवाही पार पाडली जाते. अशा न्युन मुद्रांकीत परंतु, नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या क्षेत्रीय कार्यालयाकडे मुद्रांक शुल्काच्या वसुलीसाठी प्रलंबीत असलेल्या दस्तांची संख्या फार मोठी असल्याने तसेच, त्यामध्ये मुद्रांक शुल्करूपी महसूल मोळ्या प्रमाणात अडकला असल्याचे मत नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, पुणे यांनी अधोरेखीत केले आहे. त्यामुळे उक्त मुद्रांक शुल्करूपी अडकलेला महसूल शासनखाती जमा करणे आवश्यक आहे.

अशा न्युन मुद्रांकीत दस्तांमध्ये अडकलेल्या मुद्रांक शुल्काची वसुली करून राज्य शासनाच्या महसूली उत्पन्नात वाढ करण्यास सहायकारी म्हणून राज्यात कमी भरलेले मुद्रांक शुल्कासोबतच उक्त कमी भरलेले मुद्रांक शुल्कावरील दंड तथा शास्तीमध्ये सुट तथा सवलत देण्यास्तव नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास केलेल्या विनंतीस अनुलक्षून शासनामार्फत संदर्भाधीन आदेश दि.०७ डिसेंबर, २०२३ शासन राजपत्रात प्रसिद्ध करण्यात आले आहेत. उक्त आदेशांच्ये संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यामध्ये “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३”, दि.०९ डिसेंबर, २०२३ ते दि.३१ जानेवारी, २०२४ आणि दि.०९ फेब्रुवारी, २०२४ ते दि.३१ मार्च, २०२४ अशा दोन टप्प्यात राबविण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. उक्त मुद्रांक शुल्क अभय योजनेच्या अनुषंगाने मानक कार्यरत कार्यपद्धती निश्चित करून स्पष्टीकरणात्मक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

“महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना२०२३ -” च्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे मानक कार्यरत कार्यपद्धती निश्चित करून स्पष्टीकरणात्मक सुचना निर्गमित करण्यात येत आहे:-

- १) उक्त अभय योजना ही केवळ शासनमान्य मुद्रांक विक्रेत्यांकडून किंवा मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी यांनी प्राधिकृत केलेल्या किंवा त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या सक्षम प्राधिकाऱ्याने मंजूर केलेल्या यंत्रणेमार्फत विक्री केलेल्या कोणत्याही रकमेच्या मुद्रांक पेपरवर निष्पादित केलेल्या दस्तांनाच लागु राहील.
- २) स्टॅम्पडे पेपर म्हणजे महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियमाच्या कलम २ च्या पोट-कलम (के) “उमट मुद्रांक” मध्ये विनिर्दिष्ट केलेले मुद्रांक. यामध्ये योग्य अधिकाऱ्याने लावलेल्या व उमटवलेल्या खूणचिठ्या मुद्रांकित कागदावर उमटरेखन केलेले किंवा कोरलेले मुद्रांक, फ्रॅकिंग यंत्राने उमटवलेला ठसा, राज्यशासनाने अधिसूचनेव्वारे विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही यंत्राने उमटवलेला ठसा, इ-प्रदानाची पावती, इ-एसबीटीआर, ई-स्टॅम्प, चिकट मुद्रांक तसेच, ग्रास प्रणालीव्वारे मुद्रांक शुल्क भरल्याची पावती .
- ३) मुद्रांक न-लावलेले तसेच, साध्या कागदावर निष्पादित केलेले संलेख तथा दस्त, हे “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” खालील कोणत्याही लाभासाठी पात्र असणार नाहीत.
- ४) “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” खालील सवलत ही, केवळ दि.०१ जानेवारी, १९८० ते दि.३१ डिसेंबर,२०२० या कालावधीत निष्पादित केलेले परंतू, नोंदणीस दाखल केलेले किंवा न-केलेले दस्त यांनाच लागू असेल.
- ५) अ-निवासी (नॉन-रेसिडेंशिअल) सदराखालील दस्तांमध्ये शेतजमिनीच्या दस्तांचा देखिल समावेश असेल. उक्त दस्तांना “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” खालील लाभ देय ठरतील.
- ६) सदर आदेश महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापूर्वी, उक्त नमुद अशा कोणत्याही संलेख तथा दस्तावर देय होणाऱ्या मुद्रांक शुल्काच्या तुटीची रक्कम आणि/किंवा उक्त देय मुद्रांक शुल्काच्या तुटीच्या भागावर देय असलेल्या दंडाची रक्कम आधीच भरण्यात आली असेल तर, त्याचा कोणताही परतावा दिला जाणार नाही.
- ७) संबंधित संलेख तथा दस्ताच्या पक्षकारास किंवा त्याच्या मालकी हक्काच्या उत्तराधिकाऱ्यास किंवा मुख्यत्यारनामाधारकास, या आदेशाखाली दंड कमी करण्यासाठी तथा सवलत/सुट मिळण्यासाठी अर्ज करता येईल.
- ८) अर्जदाराने उक्त कालावधीच्या शेवटच्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी, मूळ संलेख आणि त्याच्या पुष्ट्यर्थ आवश्यक दस्तऐवजांच्या स्वयंस्वाक्षांकित प्रतींसह, यासोबत जोडलेल्या अर्जाच्या नमुन्यामध्ये सादर करणे आवश्यक राहील. उक्त अर्ज हा ऑनलाईन स्वरूपात स्विकारण्यात येईल. त्याकरीता, नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी तात्काळ व्यवस्था करावी तसेच, संलेखाच्या प्रकारानुसार केवळ उक्त अर्जाच्या तपशिलामध्ये आवश्यकतेनुसार उचित बदल करण्याची व्यवस्था करावी. तथापि, कोणत्याही परिस्थितीत “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” च्या मूळ संरचनेमध्ये तथा गाभ्यामध्ये बदल होणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.

- ९) “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” योजनेखालील सवलतीचा लाभ घेण्यासाठी अर्ज स्विकारण्याकरीता ऑनलाईन यंत्रणा तथा प्रणाली उपलब्ध करून देण्यास नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना विलंब होणार असल्यास किंवा काही कारणांनी शक्य नसल्यास, त्याकरीता अर्जदाराला ऑफलाईन पद्धतीने देखिल अर्ज करण्याची मुभा राहील. केवळ ऑनलाईन अर्ज दाखल करण्याबाबत अर्जदाराला कोणत्याही प्रकारे सक्ती करु नये.
- १०) दि.०९ जानेवारी, १९८० ते दि.३१ डिसेंबर, २००० या कालावधीत निष्पादित केलेले आणि नोंदणीस दाखल केलेले दस्त, यांच्याबाबतीत देय होणाऱ्या तथा वसुली पात्र मुद्रांक शुल्काची रक्कम ही रु.१,००,०००/- (अक्षरी रूपये एक लाख) पेक्षा कमी असेल तसेच, उक्त अडकलेल्या मुद्रांक शुल्क व दंडाची रक्कम शासनखाती भरणा करण्याच्या अनुषंगाने संबंधित पक्षकारांना नोंदणी व मुद्रांक विभागाच्या क्षेत्रिय कार्यालयाकडून डिमांड तथा मागणीची नोटीस निर्गत करून देखिल संबंधित पक्षकारांकडून कुठल्याही प्रकारचा प्रतिसाद देण्यात आला नसेल किंवा येत नसेल तर, अशा प्रकरणी संबंधित पक्षकारांना प्रस्तुत योजनेखालील सवलत तथा लाभाकरीता वेगळ्याने अर्ज करण्याची आवश्यकता असणार नाही. तसेच, अशा प्रकरणी संबंधित अर्जदाराला लागु होणारे मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड भरण्याकरीता देखिल वेगळ्याने डिमांड तथा मागणीची नोटीस पाठविण्याची आवश्यकता असणार नाही. अशा दस्तांना लागु होणारे मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” योजनेच्या पहिल्या टप्प्यामध्ये म्हणजेच, दि.०९ डिसेंबर, २०२३ ते दि.३१ जानेवारी, २०२४ या कालावधीमध्ये १००% सुट दिली असल्याने अशी प्रकरणे पहिल्या टप्प्यामध्येच यथोचित मुद्रांकीत करण्याबाबत संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी तातडीने कार्यवाही करावी.
- ११) “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” योजनेखालील सवलतीचा लाभ मिळण्यासाठी अर्जदाराचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर संबंधित दुय्यम निबंधक यांनी सदर अर्ज तातडीने संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी/ सह जिल्हा निबंधक यांच्याकडे पाठवावेत. संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी/ सह जिल्हा निबंधक यांनी उक्त अर्जाच्या अनुषंगाने संबंधित अर्जामध्ये नमुद मिळकतीच्या तथा हस्तांतरणाच्या दस्तावर देय होणाऱ्या मुद्रांक शुल्काचे निर्धारण संबंधित दस्त निष्पादनाच्या दिवशी राज्यामध्ये लागु असलेल्या तरतूदीनुसार करणे क्रमप्राप्त आहे.
- १२) उक्त प्रमाणे मुद्रांक शुल्काचे निर्धारण करण्याकरीता मुख्य नियंत्रक महसूल प्राधिकारी, महाराष्ट्र राज्य यांनी वेळोवेळी प्रसिद्ध केलेल्या आणि वार्षिक दर विवरणपात्रातील दरासह त्यासोबतच्या मार्गदर्शन तत्वांचे अनुसरन करून संबंधित अर्जदाराच्या अर्जामध्ये नमुद संलेख तथा दस्तावर देय होणारे मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड भरण्याकरीता डिमांड तथा मागणीची नोटीस पाठविण्याची संपूर्ण कार्यवाही ही संबंधित अर्जदाराचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी/ सह जिल्हा निबंधक यांनी १५ दिवसांच्या कालावधीच्या आत पुर्ण करावी.
- १३) ज्या प्रकरणांमध्ये मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांनी दस्तातील मिळकतीचे बाजारमुल्य निश्चित करून मुद्रांक शुल्क व शास्तीच्या रक्कमेचे पूर्वीच निर्धारण केले आहे. अशा प्रकरणी संबंधित अर्जदार तथा पक्षकार यांनी “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” योजनेखालील सवलतीचा लाभ मिळण्यासाठी अर्ज

केला असेल तर, अशा प्रकरणी वेगळ्याने मुद्रांक शुल्काचे निर्धारण करणे आवश्यक असणार नाही. तथापि, अशा प्रकरणी प्रस्तुत योजनेखाली संबंधित अर्जदाराच्या अर्जामध्ये नमुद संलेख तथा दस्तावर देय होणारे मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड भरण्याकरीता नव्याने डिमांड तथा मागणीची नोटीस पाठविण्याची संपूर्ण कार्यवाही ही संबंधित अर्जदाराचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर १५ दिवसांच्या कालावधीच्या आत पुर्ण करावी.

- १४) “महाराष्ट्र मुद्रांक शुल्क अभय योजना- २०२३” योजनेखालील सवलतीचा लाभ मिळण्यासाठी संबंधित अर्जदार तथा पक्षकार यांनी अर्ज केल्याच्या दिनांकापर्यंत उक्त अर्जामध्ये नमुद संलेख तथा दस्तावर देय होणाऱ्या दंडाचे निर्धारण करण्यात यावे.
- १५) वर नमुद प्रमाणे निर्धारित केलेले मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड भरण्याकरीता मागणीची नोटीस मिळाल्याच्या दिनांकापासून सात दिवसांच्या कालावधीच्या आत, संबंधित अर्जदाराने त्याप्रमाणे लागु होणारे मुद्रांक शुल्क आणि त्यावरील दंड शासनखाती भरणे आवश्यक आहे. उक्त प्रमाणे शासनास देय असलेल्या रक्कमेचा विहित कालावधीत संबंधित अर्जदाराने भरणा न-केल्यास असा अर्जदार हा प्रस्तुत योजनेअंतर्गत देय असलेल्या सवलत तथा लाभासाठी पात्र असणार नाही.
- १६) सदरची रक्कम शासनखाती जमा झाल्यानंतर आणि त्याबाबतची खातरजमा झाल्यानंतरच त्यापुढील एक महिन्याच्या कालावधीच्या आत संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी यांचेकडुन संबंधित दस्त -यथोचित मुद्रांकित० म्हणुन प्रमाणित करणे क्रमप्राप्त राहील.
- १७) उक्त योजनेखाली प्राप्त होणाऱ्या आणि निर्गत करण्यात येणाऱ्या अर्जाचा दैनिक तपशिल संबंधित मुद्रांक जिल्हाधिकारी/ सह जिल्हा निबंधक/ दुय्यम निबंधक यांनी ठेवणे आवश्यक आहे. त्यासाठी वेगळी नोंदवही ठेवावी. उक्त माहिती दर आठवड्याच्या प्रत्येक शुक्रवारी नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या कार्यालयाला न-चुकता सादर करावा. नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी उक्त तपशिल दर सोमवारी शासनाला सादर करावा. उक्त नोंदवहीमध्ये अर्जदाराचे नाव, अर्जदाराने दाखल केलेल्या दस्ताचा प्रकार, त्यावर लागु होणारे मुद्रांक शुल्क व दंडाची रक्कम आणि प्रस्तुत अभय योजनेखाली अर्जदाराला सवलत दिल्याने अर्जदाराला शासनखाती भरावे लागणारे मुद्रांक शुल्क व त्यावरील दंडाच्या रक्कमेचा समावेश असावा. जेणेकरून योजनेच्या यशस्वीतेचे विश्लेषण करणे शासनाला शक्य होईल.
- १८) सदर योजनेचे यशस्वीरित्या कार्यान्वय करून जास्तीत जास्त जनतेला याचा लाभ होण्यासाठी योजनेच्या कालावधीकरीता तात्पुरत्या स्वरूपात संबंधित प्रत्येक मुद्रांक जिल्हाधिकारी/ सह जिल्हा निबंधक कार्यालयामध्ये विशेष कक्ष स्थापन करण्यात यावा. तसेच, नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या कार्यालयामध्ये देखिल एक मध्यवर्ती विशेष नियंत्रण कक्ष स्थापन करण्यात यावा.
- १९) उक्त सुचनांचे काटेकोरपणे पालन करावे. अन्यथा, संबंधितांवर महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) आणि (वर्तणुक) नियमांनुसार शिस्तभंगाची कारवाई प्रस्तावित करण्यात येईल.

०२. प्रस्तुत शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०२३१२११९६१६०४७७१९ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रितमकुमार व. जावळे)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल महोदय, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा.सभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई
३. मा.अध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई
४. मा.मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह) महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त) महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
७. सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
८. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई
९. सर्व सन्माननीय विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य
१०. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
११. मा.अपर मुख्य सचिव, गृहनिर्माण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. मा.महालेखापाल-१ व २ (मुंबई/नागपूर), महाराष्ट्र राज्य
१३. सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१४. महानगर आयुक्त, मुंबई/पुणे/नागपूर महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण
१५. सर्व विभागीय आयुक्त
१६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ
१७. म्हाडा/सिडको/एसआरए इ. प्राधिकरणे
१८. नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१९. महाराष्ट्र स्थावर संपदा नियामक प्राधिकरण, मुंबई
२०. सर्व जिल्हाधिकारी
२१. सर्व जिल्हापरिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी
२२. सर्व नियोजन प्राधिकरणे
२३. अपर मुद्रांक नियंत्रक, प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई
२४. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
२५. सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त
२६. सर्व नगरपालिका/नगर परिषद/नगरपंचायतींचे मुख्याधिकारी
२७. सर्व नोंदणी उपमहानिरीक्षक व मुद्रांक उपनियंत्रक (विभागीय कार्यालये)
२८. निवडनस्ती, कार्यासन म-१ (धोरण), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई